

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. VI. De cogitatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

etiam persuasio patrum, numerantium potius declamationes, quam æstimantium. Sed (quod dixi primo, ut arbitrator, libro) nec ille se bonus præceptor majore numero quam sustineri possit, onerabit: & nimiam loquacitatem recidet, ut omnia quæ sunt in controversia, non (ut quidam volunt) quæ in rerum natura, dicantur: & vel longiore potius dierum spatio laxabit dicendi necessitatem, ¹ vel materias dividere permittet. Una enim diligenter effecta plus proderit, quam plures inchoatæ & quasi degustatæ. Propter quod accidit, ut nec suo loco quicque ponatur: nec illa quæ prima sunt, servent suam legem: juvenibus flosculos omnium partium in ea quæ sunt dicturi congerentibus: quo fit, ut timentes ne sequentia perdant, priora confundant.

¹ *Vel materias dividere.*] Ut si proposuerit præceptor *plura themata*, unum tractet: aut si proposuerit *thema multiplex*, partes quasdam auferat. *Idem.*

C A P. VI.

De cogitatione.

Proxima stylo *cogitatio* est, ¹ quæ & ipsa vires ab hoc accipit, & est inter scribendi laborem, extemporalemque fortunam media quædam, & nescio an usus frequentissimi. Nam scribere nec ubique nec semper possumus: cogitationi temporis ac loci plurimum est. Hæc paucis admodum horis magnas etiam causas complectitur. Hæc quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adjuvatur. Hæc inter medios rerum actus aliquid invenit vacui, nec ocium patitur. Neque verò rerum ordinem modo (quod ipsum satis erat) intra se ipsa disponit, sed verba etiam copulat, totamque ita contexit orationem, ut ei nihil præter

Antequam orationem habeamus, *cogitatione* sepire debemus & completi totam causam: sed *cogitatio* constat ingenii acumine & memoria, de qua dicemus lib. undecimo. *Turneb.*

¹ *Quæ & ipsa vires, &c.*] Nam *cogitatio* est earum rerum quas dicturi sumus, nec tamen scripturi. ea autem oratio non est extemporalis, propter *cogitationem* diligentem quæ præcessit. *Idem.*

¹ *Nam*

præter manum desit. ¹ Nam memoriæ quoque plerunque inhæret fidelius, quod nulla scribendi securitate laxatur. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri potest aut subito, aut cito. ² Nam primum facienda multo stylo forma est, quæ nos etiam cogitantes sequatur, tum assumendus usus paulatim, ut pauca primum complectamur animo, quæ reddi fideliter possint: mox per incrementa tam modica, ut onerari se labor ille non sentiat, augenda usu, & exercitatione multa continenda est, quæ quidem maxima ex parte memoria constat: ideoque aliqua mihi in illum locum differenda sunt. Eo tamen pervenit, ut is cui non refragetur ingenium, acri studio adjutus tantum consequatur, ut ea etiam quæ cogitarit, quæque scripserit atque edidicerit, in dicendo fidem servant. ³ Cicero certe Græcorum Metrodorum Sceptium, & Eriphylum Rhodium, nostrorumque Hortensium tradidit, quæ cogitaverant, ad verbum in agendo retulisse. Sed si forte aliquis inter dicendum effulserit extemporalis color, non superstitiose, cogitatis demum est inhærendum. Neque enim tantum habent curæ, ut non sit dandus & fortunæ locus, cum sæpe etiam scriptis ea quæ subito nata sunt, inserantur. Ideoque totum hoc exercitationis genus ita instituentum est, ⁴ ut & digredi ex eo, & redire in id facile possimus. Nam ut primum est domo afferre paratam dicendi copiam, & certam: ita refutare temporis munera longe stultissimum est. Quare *cogitatio* in hoc præparetur, ut nos fortuna decipere non possit, adjuvare possit. Id autem fiet memoriæ viribus, ut illa quæ complexi animo sumus, fluant
secura,

¹ Nam memoriæ.] Fidelius continere solemus quæ duntaxat cogitavimus, quam quæ scripsimus, quia scriptio animum avocat à rei cogitatione. *Idem.*

² Nam primum facienda.] Assiduus stylus quandam dicendi & orandi rationem ingenerare nobis solet, quæ postea se cogitationi ultro offert. *Idem.*

³ Cicero certe.] Artem memoriæ in-

venit *Simonides*, consummavit *Metrodorus*, & quæ cogitaverat, dicere potuit. Cic. quoque in 4. *Academica* Hortensii memoriæ commendat, sed tamen ait in Hortensio majorem fuisse *verborum memoriæ*, in Lucullo *rerum*. *Idem.*

⁴ Ut & digredi ex eo, & redire, &c.] Vide Gebhard. *Crepund.* lib. 3. cap. 18. pag. 151.

secura, non sollicitos & respicientes, & una spe suspensos recordationis, non sinant providere: alioqui vel *extemporalem temeritatem malo, quam male coherentem cogitationem.* Pejus enim quæritur retrorsus, quia cum illa desideramus, ab aliis avertimur: & ex memoria potius repetimus, quam ex materia. Plura sunt autem, si utrunque quærendum est, quæ inveniri possunt, quam quæ inventa sunt.

I Plura sunt autem.] Etiam si per diu cogitaveris, attamen omnia invenire non poteris, quæ sunt in re. quid igitur | obeat quo minus præter ea quæ cogitaverimus, aliud ex tempore inveniamus? Turneb.

C A P. VII.

Quemadmodum extemporalis facultas paretur & contineatur.

7 **M**aximus vero studiorum fructus est, & velut præmium quoddam amplissimum longi laboris, *extempore dicendi facultas*: quam qui non erit consecutus, mea quidem sententia civilibus officiis renuntiabit, & solam scribendi facultatem potius ad alia opera convertet. Vix enim bonæ fidei viro convenit auxilium in publicum polliceri, quod in præsentissimis quibusque periculis desit: *ut indicare portum, ad quem navis accedere, nisi lenibus ventis vecta, non possit.* Si quidem innumerabiles accidunt subitæ necessitates, vel apud magistratus, vel repræsentatis judiciis continuo agendi. Quarum si qua non dico cuicumque innocentium civium, sed amicorum ac propinquorum alicui evenerit, stabitne mutus, & salutarem petentibus vocem statim, si non succurratur, perituris, moras & secessum & silentium quæret, dum illa verba fabricentur, & memoriæ incidant, & vox ac latus præparetur? *Quæ vero patitur hoc ratio ut quisquam sit orator imparatus ad casus? Quid, cum adversario respondendum erit, fiet?* Nam sæpe ea quæ opinati sumus,

Extemporalem facultatem prius reperit Gorgias Leontinus, ut auctor est Philostratus. is enim ausus est dicere in auditoriis, qua de re quis audire vellet. | Alii ajunt à Pericle inventam fuisse, alii à Pythone Byzantio, alii etiam ab Æschine, postea quam missus est in exilium. Idem.

x Neque